

ההיסטוריה של קבוצת "חביבה רייק" / מרדכי טייכנר

אירוע לציון 40 שנים לעליית חברי "חביבה רייק" לארץ [1988]

מלחמת עולם השנייה הסתיימה, אלפי יהודים שארית הפליטה, מצאו את עצמם בדרכי אירופה השונים. כל אחד מחפש את שרידי משפחתו בתקווה לבנות את ביתו מחדש. האכזבה הייתה גדולה, כשהתבררה לכולנו עוצמת השואה, השמדת משפחתנו ושישה מיליון מבני עמנו. בעיקר הנוער לא מצא את מקומו באותם הארצות שגדלו בהם ותושביו שיתפו פעולה עם הצורר הנאצי. כך התחילה הנדידה לגרמניה כמקום מעבר. בתנאים אלו התארגנה בצ'כיה קבוצה של 150 נערות ונערים במסגרת "החלוץ" והוברחנו לאוסטריה. בווינה ישבו פעילי התנועות - "השומר הצעיר", "ביתר", "דרור" ועוד. במסגרת "השומר הצעיר" התארגנו כשישים צעירים מתוך 150 הצעירים שבאו מצ'כיה. זה היה הגרעין הראשון של קבוצת "חביבה רייק". המדריך והמלווה של הקבוצה היה **דוד שטרן**, שהיה חבר "השומר הצעיר" לפני מלחמת העולם השנייה.

מווינה העבירו את קבוצה, לאחר שחולקה לשני חלקים, לגרמניה. קבוצה אחת הגיעה לאוורנינג, בהדרכת **דוד שטרן**. הקבוצה השנייה הגיעה לגביזה, בהדרכת **אסתר ומויניץ**. החלוקה לשני חלקים באה כדי לתת ייצוג גדול יותר "לשומר הצעיר" במחנות העקורים. קשה היה לארגן קבוצת נערים לקיבוץ, כשלא היה להם כל קשר לציונות, לסוציאליזם ולשיתוף קיבוצי. כל אחד היה אינדיבידואליסט, זאת כתוצאה ממחנות ריכוז, איבוד הורים, אחים ואחיות ובני משפחה אחרים.

מרדכי בהכשרה בגרמניה

לגבש קבוצה כזאת לעליה, לקיבוץ, לאהבת מולדת (שעוד לא קמה) הייתה משימה לא פשוטה. צריך היה להסביר שאנו עולים ארצה להקים קיבוצים חדשים, להתגייס לצבא אחרי המלחמה שהייתה מנת חלקנו במשך 11 שנים. בסופו של דבר ההישג היה שנלחמנו על זכותנו לעליה. המדריכים היו צריכים

להשתמש במנה גדולה ומרוכזת של ציונות.

שתי הקבוצות שנפרדו התאחדו שוב במחנה עקורים חדש בשם **פוקינג**. מספר חודשים היינו במחנה הזה, כשאת רוב זמננו הקדשנו לגיבוש חברתי ולימוד עברית. היו ויכוחים אם להנהיג קומונה א', או שאנו עוד לא מוכנים לכך. אנו, שזה אך לפני זמן לא רב איבדנו את כל משפחתנו ורכושנו, לאחר שהצלחנו לאסוף קצת בגדים, גם בזה להתחלק באופן שיוויוני? הייתה הזדהות עם הרעיון. באופן אכזרי גזרנו על עצמנו את הקומונה א'. לא פעם קרה, שהחברים מסרו את חולצתם האחרונה עם דמעות בעיניים. אך למרות הכל, חיינו לא היו כה קשים כפי שזה מצטייר. היינו צעירים, פתוחים למצבים משתנים, קיבלנו את הכל ברוח טובה. המסיבות היפות, עליזות החיים, הבטחון שנתן לנו היחד, העוצמה של

הקבוצה, נתנו לנו תחליף לאותם דברים שאיבדנו. לאחר הגיבוש בפוקינג, עברנו לעיירה בשם **אשווגה**. המדריך שלנו הוחלף, קיבלנו את **שאול ז'ל** כמדריך החדש.

שאלו הציב לעצמו שתי מטרות:

א. לתת לנו להרגיש טעם של עבודה חקלאית.

ב. לתת לנו השכלה חלקית, במידת האפשר.

יש לציין שהצליח להגשים במידה רבה את שתי המטרות.

שארית הפליטה היו מפוזרים בכל רחבי גרמניה, במחנות עקורים, שהיו מחנות צבא גרמניים לפני התבוסה.

במחנות עקורים היו 250,000 פליטים בין השנים 1946-48. היו שלוש בעיות קשות:

א. חוסר מולדת

ב. חוסר תעסוקה

ג. חוסר חינוך לילדים

חוסר תעסוקה פרודוקטיבית גרמה לכך שהאנשים עסקו בשוק שחור. קשה היה להם להבין כיצד זה קורה שקבוצת נוער יהודית עובדים בעבודה שחורה כחקלאות ובשירותים.

בעזרת פליט שואה ממולח, בעל רגש ציוני בשם **משה לאופר**, הצלחנו להקים משק חקלאי לתפארת, בשדה תעופה נטוש של הצבא הגרמני. שם הכשרנו את עצמנו לעבודה חקלאית בעזרת האגרונום **וילי** ובהדרכת **שאול ז'ל**.

נערות ונערים שאף פעם לא ידעו לחלוב, לגדל חזירים, סוסים, משתלה, גן ירק. זה לא היה פשוט אך זה היה קיבוץ חקלאי לתפארת.

עיתונאים באו להתרשם ולפרסם איך נוער יהודי עובד בעבודה חקלאית מרצון. זה קיבל פרסום עולמי, כיצד משלבים חמש שעות עבודה עם שלוש שעות לימודים, ממלאים את היום, לא כמו יתר היהודים, שמסתובבים בטל.

בערבים היו לנו שיחות, דיונים פוליטיים, ישיבות של ועדות, כלומר חיי קיבוץ. תארנו לעצמנו את עתידנו, כך גם בארץ לאחר העלייה.

לאחר שנה וחצי באשווגה עברנו ל**הנובר**, שם התארגנו לקראת העלייה. **בהנובר** היה לנו בית ספר חקלאי ועסקנו בעיקר בגידול ירקות בחממה. (בחודש פברואר גידלנו עגבניות). לקראת העלייה רכשנו נגריה שלמה. עבדנו ימים ולילות לארוז את כל הציוד כדי להביאו ארצה. לשם זה קימצנו בהוצאות. החלטנו שמעשן גדול יקבל ארבע סיגריות ביום, מעשן קטן שתיים בלבד, וזאת כדי להמחיש עד כמה היינו מוכנים להצטמצם. (הסיגריות היו בעלי ערך כספי רב).

הגענו ארצה ב- 22.5.1948 כקבוצה מגובשת, עם רצון להקים קיבוץ חדש. המציאות הייתה שונה אז בארץ ובקיבוץ. אני תקווה שיקום מישהו ויחקור באופן מדעי את סיבת נשירת האלפים, שהתכוונו לבנות את ביתם בתנועות הקיבוציות בארץ. אותם האלפים שהגיעו ארצה עם הקמת המדינה וגם אחריה.

קבוצת "**חביבה רייק**" הצטמצמה לתשעה נציגים, שחיים היום בקיבוץ עין השופט. בשמם אני מברך את כולנו, שזכינו אחרי 40 שנה ליום הזה, ואנו שוב נפגשים.

חזק ואמץ!

שישים לקבוצת "חביבה רייק" / מרדכי טייכנר

שישים הוא מספר יפה, השאלה רק למה מייחסים אותו. בעבורי – שישים שנות חברות בקבוצת "חביבה רייק", שישים שנות חברות בקיבוץ, שישים שנות עצמאות מדינת ישראל, שישים שנים לעלייתנו ארצה, שישים שנות נישואים.

שעת לילה, שקט בבית, שקט בחוץ, אפילו הכלבים לא נובחים, גם התנים שקטים. אז על מה לכתוב?

על קבוצת נוער, פליטי שואה בני עֶשְׂרָה, שנאספו כאודים, כביצים עזובות על אדמת צ'כוסלובקיה באזור הקרפטים? על ביתי, או על בית אשתי? על משפחתנו, שהצורר הנאצי רמס, השפילו ובסוף רצח? וכל זה בבירת הונגריה, לאור היום, במאה העשרים.

אולי על הדרך למחנות העבודה וההשמדה אושוויץ בירקנאו? אולי על הרְגְשִׁי כילד בן 15, לאחר מלחמת העולם השנייה, ללא הורים, ללא משפחה, ללא תקווה וגם ללא מולדת?

אולי על השְׁקֵלִי, שהסתכמה בשמונה כיתות לימוד בלבד, ולחלק מאיתנו גם זה לא ניתן? או על הנדידה

חברי קבוצת "חביבה רייק" באשווגה - גרמניה

ברחבי אירופה צ'כיה, אוסטריה, על מחנות העקורים בגרמניה? על ההכשרה באשווגה, שבגרמניה? אולי על הדרך והעלייה לארץ? על כך

שבאתי בדרכון מזויף ושמי היה נוטוביץ שמואל? או להזכיר את קיבוץ כפר מסריק, שקלט אותנו בראשית דרכנו בארץ (מוטב שלא). ואולי על שתי הקבוצות שהשלימו את קיבוץ עין השופט?

לא ולא!!!

אספר על התבססותנו כחברים בעלי חובות וזכויות (האחרון לא תמיד). על מה שתרמנו במשך שישה עשורים ליש הגדול הזה ששמו קיבוץ עין השופט. אני תקווה שלא אשכח אף אחד מהחברים שלנו.

עם הגעתנו לעין השופט נשמנו לרווחה, הרגשתנו הייתה שאנו רצויים, שוותיקי הקיבוץ רוצים בנו, ונקלטנו בעבודה מיד.

צבי אברמוביץ, מקבוצת "הכובש" עבד בפלחה כעובד מן המניין. מאוחר יותר היה מנהל

הפלחה. פעיל בשטח הכלכלי, גזבר הקיבוץ ועוד.

שלמה קורץ ז"ל, מקבוצת "חביבה רייק" נקלט בפלחה, ובשלב מאוחרים יותר אף ניהל אותו. שנים היה רב"ש הקיבוץ. הקדיש את זמנו לחפירות ועתיקות האזור שלנו, ולמוזיאון העתיקות המקומי.

ליפא וייס, מקבוצת "חביבה רייק", נקלט ברפת וכעבור זמן ניהל אותה. שנים היה משווק של מברג, ושנים פעיל בספריית הפועלים.

צבי נוימן, מקבוצת "חביבה רייק", התחיל את דרכו ברפת. מאוחר יותר הקים את ענף הבקר לבשר וניהל אותו מספר שנים.

זאב קטינא והניג מרכוס, מקבוצת "חביבה רייק", עבדו בענף הצאן. כעבור מספר שנים הקימו השניים את אחד הענפים הרווחיים ביותר של אז – החזיריה. כל הגזברים היו יכולים לספר עד כמה היה ענף זה רווחי.

אברהם קלסקי, מקבוצת "חביבה רייק", עבד שנים רבות בענף המטעים. היה פעיל במפ"ם מספר שנים, ולאחר מכן עבד שנים במברג ובאלתם.

עירית פישביין ורחל אברמוביץ, מקבוצת "הכובש", עבדו בגן הירק. מאוחר יותר היו אקונומיות בפרקי זמן שונים. כיהנו כמזכירות קיבוץ בתקופות שונות, וממשיכות לעבוד במרץ באלתם – עד היום.

במפעל ההובלה עבדו מקבוצת "הכובש" **שמואל ליפשיץ ושלמה שטרנפלד** ז"ל. מקבוצת "חביבה רייק" – **ישראל קטינא** ז"ל. מספר שנים הם עבדו כנהגים. 50% של מפעל ההובלה היו מההשלמה...

אנוכי - מרדכי, מ"חביבה רייק", עבדתי שנים רבות כנהג. במשך ארבע שנים הייתי מנהל ההובלה. לאחר מכן עבדתי במשך 14 שנים כמנהל בית קירור רא"ם, ומתוך זה 4 שנים ניהלתי גם את בית האריזה.

עם הקמת תעשיית הברגים "מברג", נקלטו מספר חברים במפעל זה.

בנימין גרוס, מקבוצת "חביבה רייק", עבד באלתם שנים רבות. גם **ליפא וייס וחיים יונג**. משה פישביין, מגרעין "הכובש", התחיל את הקריירה כמורה בבית ספר. לאחר מכן כעובד מן המניין במברג, ובהמשך כמנהלו, וגם של אלתם.

ומה בחינוך? **יפה קרן**, מגרעין "הכובש", הייתה מטפלת כמה שנים בגיל הרך, אקונומית מספר שנים, מנהלת מחסן בגדים ומתפרה, מרכזת ועדת רווחה.

יהודית טייכנר – 30 שנים מטפלת בגיל הרך, מנהלת מחסן בגדים, מספר שנים מבשלת לתינוקות, ומכהנת לאורך השנים בתפקידים חברתיים שונים.

תמר קורץ – מטפלת בגיל הרך ובגיל הגן במשך שנים, עובדת מטבח (תעשיית עוגות) ועובדת אלתם עד היום.

יהודית שילה – עובדת שנים כמטפלת בגיל הרך ובבית הספר, מנהלת רווחה מספר שנים, ונושאת בעוד תפקידים שונים.

נעמי קלסקי – מטפלת שנים בבית ספר, פעילה במפ"ם, מורה באולפן, ומנהלת את ספריית הקיבוץ במשך שנים.

לפני שנה חגגנו לאורך כל השנה את 70 שנות קיומו של קיבוץ עין השופט. היו אירועים שונים והוזכרו בהם כל הדברים היפים. הוזכרו מעט מאוד ותיקי הקיבוץ שהלכו לעולמם וגם אלה שנשארו בחיים. עשיתי את הכתבה הזאת על פי דוגמה של הכתבה מהשנה שעברה.

לצערי, לא הוזכרו השלמות הקיבוץ מלפני 60 שנה. שתי קבוצות של כ- 60-70 פליטי שואה, שהגיעו לכאן "משום מקום", ונעשו שותפים מלאים וחשובים לפיתוחו וקידומו. הולדנו ילדים, וילדינו הביאו כבר נכדים. לחלקנו יש כבר נינים! עבדנו, ואנו ממשיכים לעבוד כמיטב יכולתינו. היינו גאים, ונשארנו גאים בתרומתנו הכלכלית, בצניעות דרישותינו ובאדיבות תרומותינו.

דבריי אולי יישמעו ביקורתיים. קיבוצנו שייך לזרם השיתופי. אני תקווה כי יישאר אחד הקיבוצים המאפשר לחבריו להכריז בגאווה, בכל מקום, על השתייכותו זו. קיבוץ איתן מבחינה חברתית, כלכלית, תרבותית. קיבוץ מתקדם, עם מוסדות מסודרים, הבנויים על עיקרון הרוטציה. קיבוץ הדואג לרווחת חבריו מגיל אפס עד 120. הבית הסייעדי - בית הדר, שומר על תנאי מחיה נאותים – גם כאשר החבר כבר לא יכול לתפקד באופן עצמאי. כל זאת ועוד דברים רבים עושים את קיבוצנו מאוחד ומיוחד.

לסיום, ברצוני לציין את היחס החם, המפרגן, המבין והמסור של כל אותם הגורמים שפנינו אליהם. ההיענות לכל בקשותינו, התרומה של "קרן עד" והעזרה של מוסדות הקיבוץ. אני חייב לציין את היחס המיוחד של נעמי נוימן, שתמכה בנו מהרגע הראשון, ועזרה להוציא לפועל את מפגש השישים של קבוצת "חביבה רייק".

